

Asia: VN/16052/2021

Kulttuurin tulevaisuustyöryhmän raportti

Lausunnonantajan lausunto

Miten työryhmän raportti onnistuu sanoittamaan ja viestimään kulttuurialan tilannetta ja kehittämishaasteita alan jälleenrakennuksen ja vahvistamisen tarve huomioiden?

Raportti luo kohtuullisen tarkan kuvan kulttuurialan tärkeistä kehityshaasteista ja kipupisteistä. Se viestii päättäjille kehityskohteista ja ehdottaa toimenpiteitä, toivottavasti sitouttaen eri instansseja tähän työhön, ja toisaalta raportti on viesti kulttuurin kentälle, että työ kulttuurin parissa otetaan tosissaan.

Valokuvataidekentän näkökulmasta katsottuna, raportti on tärkeä, mutta se ei juurikaan nosta kuvataidekentän yhtä suurimmista huolista esille: Kuvataiteen rahoitusvaje on ollut vuosikymmeniä kestävä kriisi alalle, jossa taiteilijat edelleen osittain maksavat itse oman työnsä tekemisestä ja vapaan kentän organisaatiot toimivat muiden taiteen alojen verrokeitaan huomattavasti pienemmin resursein.

Taiteilijat ja kulttuuri tuottavat yhteiskuntaan sivistyksen ja elämysten lisäksi tietoa. (Valo)kuvataiteen osalta mm. siten, että todellisuutemme rakentuu voimakkaasti kuvakulttuurin kautta, ja kriittistä kuvalukutaitoa, jonka kehittämiseen taiteilijat osallistuvat, tarvitaan. Mikään muu ammattikunta ei ole niin sitoutunut kuvallisen / visuaalisen kulttuurin tutkimiseen, tulkitsemiseen ja uusintamiseen kuin kuvataiteilijat tai kuvataiteen ammattilaiset. Kuvalla on koko ajan suurempi rooli yhteiskunnassa, sitä kulutetaan sekä yksityisesti että julkisesti eri yhteyksissä kaikkialla, jatkuvasti.

Itse tekstistä: Teksti kaipaa napakkuutta. Raporttia leimaa osin turha epämääräisyys (sivulla yksi, eräissä valtioissa... missä valtioissa?). Kun kirjoitetaan kulttuurin tärkeydestä, sen ei pitäisi kuulostaa epämääräiseltä maalailulta, vaan perustua статистиikkaan ja tutkittuun tietoon. Kulttuurin kuluttamista, tärkeyttä ja vaikutuksia tutkitaan laajasti niin alan sisällä, tutkimuskeskuksissa kuin yliopistoissakin.

Sivu 4 ja sivu 9 ja 13, toiseksi viimeinen kappale: työryhmä haluaa nostaa 1% => kulttuurin rahoituksen nostaminen asteittain 2 % valtion budjetista.

Sivu 7, viimeinen kappale: Millä sävyllä raportissa käsitellään kulttuurisektoria ja taidetta? Tekstin alussa halutaan vaikuttaa lukijaan, mutta lukija ei voi välttyä kuulemasta siinä hieman kulttuuria vähättelevää sävyä. Lukijaa ei kannata aliarvioida. Taiteilijat ovat pitkälle koulutettuja ammattilaisia ja kulttuurisectori tekee asiantuntevaa työtä, ja tämän näkökulman voisi esittää taiteen ja taiteentekijöiden arvo tunnustaen! Halusimme tai emme, kiinnitämme huomiota tai emme, kulttuuripalvelut ovat osa kaikkien elämää!

Sivu 8: 4. Kappale: kulttuuria tarvitaan myös ekologisen murroksen... Kysymys: Voiko tätä tärkeää asiaa terävöittää? Ilmastomuutoksen globaali tunnistaminen ja sitä estävien päätösten toimeenpano tuo muutoksia niin talouteen kuin kulttuurielämään ja ihmisten arkeen. Kestävän tulevaisuuden rakentaminen, raaka-ainepula ja ekologinen kriisi muuttavat kulutustottumuksia. Erilaisten aineettomien ja yhteisöllisten elämysten kuluttaminen lisääntyy. Merkityksellisyyttä tullaan etsimään yhä enemmän sivistyksestä ja kulttuurista.

Sivu 9: Tavoite nostaa kulttuuri hallitusten / politiikan kunnianhimoiseksi tavoitteeksi on hyvä!

Sivu 11: 'Työryhmissä keskustelut hallinnon alojen siiloista... samaa ravistelua kaivataan myös kulttuurialan sisällä...' Kulttuuriala on ehkä pirstaloitunut, mutta myös rakenteita on, ja ala tekee paljon keskinäistä ja rajoja ylittävää yhteistyötä organisaatioiden kesken, avainasemassa on kuitenkin resursointi. Aliresursoitun alan kehitysmahdollisuudet ovat rajalliset. Alan monimuotoisuutta, jota voi osittain pirstaleisuudeksi sanoa, voi myös katsoa alan toimintaedellytyksenä, vapaa kenttä elää ja hengittää uusista tekijöistä ja aloitteista, uusista yhteisöistä. Se on rikkaus.

Viimeinen lause: tässä voisi viitata vielä kansainväliseen vertailuun, Suomessa kulttuuriala on aliresursoitu!

Emme ole pyytämässä (vain rahaa) vaan ... Suomalaisen kulttuurin tuen nostamisen Eurooppalaiselle tasolle joka takaisi myös pitkäaikaista tukea alan kehittämiseksi.

Mitkä raportin toimenpide-esityksistä ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa (max 5)?

Kulttuurialan laaja-alainen rahoituksen lisääminen (puuttuu kulttuurin rahoituksen yhdenvertaisuus eri alojen kesken)

Taiteilija-apurahojen euromääräinen korottaminen lähemmäksi mediaanipalkkaa ja niiden määrän lisääminen sekä taiteilijaeläkkeiden määrän kasvattaminen.

Ei-työsuhteisten vapaiden taiteilijoiden eläkevakuuttamisen uudistukset

Kulttuuripoliittinen selonteko

Kulttuurialan osaamispohjan vahvistaminen

Miten voidaan mielestänne vaikuttaa siihen, että työryhmän viestit tulevat huomioiduiksi ja esitykset toteutetuiksi mahdollisimman hyvin seuraavalla hallituskaudella?

Tästä vastuuta kantavat varmasti eri toimijat ministeriöistä kulttuurijärjestöihin. Vaikka merkittävin työ tehdään kenties julkisen hallinnon puolella ja ministeriöissä, tulee suora viesti taiteilijoilta ja taiteen kentältä myös tarpeeseen. Vaalien alla etenkin järjestöt pyrkivät vaikuttamaan ehdokkaisiin vaaliohjelmatavoitteillaan. Jotta viesti menisi perille, olisi jokaisen tahon tunnettava vastuunsa tästä asiasta, ja haastettava päättäjiä ottamaan kantaa ja tunnistamaan / sitoutumaan ehdotettuihin tavoitteisiin. Mikään ei saa heräämään asiaan tehokkaammin kuin henkilökohtainen kontakti tekijöihin, joten esimerkiksi kulttuurikummi-aloite on merkittävä, jossa poliitikot ja taiteentekijät kohtaavat useamman kerran ja ymmärrys alan toimintatavoista ja kipupisteista tulee suoraan tekijän kautta.

Lukukohtaiset kommentit

**Luku 1: Annamme kulttuurillemme sille kuuluvan arvostuksen.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Sivu 12: 'perustetaan ministeriryhmä, perustetaan poikkihallinnollinen elin' Erittäin kannatettavaa lisätä kommunikaatiota ja vastuunjakoa eri toimielinten ja ministeriöiden kesken. Voi toimiessaan parantaa ymmärrystä ymmärrystä kulttuurin merkityksestä ja vaikuttavuudesta ja loppuviimeksi parantaa taiteilijoiden rahoitusta ja mahdollisuuksia integroitua esim. yksityiselle sektorille.

Viimeinen kappale: 'Oulu vuoden 26 kulttuuripääkaupunki': hienoa, mutta edellyttäisi, että rahoitukset olisi hoidettu jo aiemmin kuntoon, ja kentällä olisi jo nyt edellytykset toimia riittävän korkealla tasolla!

**Luku 2: Kasvatamme hyvinvointiamme investoimalla kulttuuriin.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Sivut 13 ja 15: 'Kulttuurin osuus budjetista' Suomen Taiteilijaseuran jäsenjärjestönä esitämme kulttuuribudjetin kasvattamista asteittain kahteen prosenttiin (2 %) valtion budjetista.

(STS halitusohjelmatavoitteet 2023-2027: Kohotetaan taiteen ja kulttuurin rahoitus asteittain 2 prosenttiin valtion budjetista.)

Sivu 15: ' luovien alojen rahasto' Uudistuksissa tulisi huomioida eri taidealojen tarpeet yhdenvertaisesti, ja eri taiteen alojen asiantuntijoita kuunnellen. Tällä hetkellä tuntuu, että kaikki merkittävät rahoitusuudistukset suunnataan vain esittävien taiteiden aloille, ja tämä ei ole tasavertaisuuden nimissä kestävää.

**Luku 3: Tuemme tekijöitä ja vahvistamme samalla talouttamme.
Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.**

Sivu 16: 'ruohonjuuritason oltava rikas': Ruohonjuuritason funktio on taiteilijoiden vapaa mahdollisuus kehittyä ja tuottaa taidetta, ja siinä sekä taiteilijoiden että vapaan kentän

organisaatioiden tukeminen on ehdottoman tärkeää rikkaan yhteiskuntaa monella tavalla hyödyttävän kulttuurielämän turvaamiseksi. Ts. suoraa tukea taiteilijoille on edelleen pyrittävä lisäämään, kuten myös tukea vapaan kentän organisaatioille.

Sivu 18: 'Valtionosuusjärjestelmän ulottaminen laajemmin kulttuurialoille' Uudistuksissa tulisi huomioida eri taidealojen tarpeet yhdenvertaisesti, ja alan asiantuntijoita kuunnellen.

Sivu 19: 'Taidealan koulutuksesta' Opintopolun toimivuuden varmistaminen opisto-tasolta yliopistoon saakka taiteessa kaikilla tasoilla on tärkeää. Kuten myös se, että opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksen tuottamat uudistukset opinahjoissa olisivat hallittuja, jotta ei pyyhitä taiteen kentälle tärkeitä koulutusohjelmia ja sisältöjä pois tai heikennetä menestyneen alan tuloksellista koulutusta epähuomiossa.

Erittäin kannatettavaa on luoda mahdollisuudet osallista täydennys- ja työvoimakoulutuksiin myös niille, jotka ovat ilman vakinaista työsuhdetta! Tätä voisi edistää myös luomalla rakenteita, jossa oppilaitokset ja taiteilijajärjestöt voisivat suunnitella ja toteuttaa koulutuksia yhdessä. Järjestöt tuntevat ja ovat yhteydessä jäseniinsä, ja oppilaitoksilla on edellytyksiä vastata taiteilijoiden asiantuntemuksen kehittämiseen.

Luku 4: Teemme tarvittavat rakenteelliset uudistukset freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantamiseksi.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Sivu 20: 'Erot taiteenlajien välillä ovat merkittäviä' Esittävien taiteiden puolella palkkatyötä on tarjolla enemmän kuin vaikkapa kirjallisuudessa tai kuvataiteissa.' Tässä pitäisi huomata että rakenteilla tulisi vahvistaa mm. Kuvataiteilijoiden ansaintaa työstää, esim näyttelykorvauksilla ja -palkkioilla. Alan rakenteellisen logiikan muuttumista tulisi tukea riittävästi julkisella rahoituksella.

Sivu 22: toimenpide-ehdotukset:

- taiteilijapalkan osalta tulisi alleviivata, että se ei saa vähentää työskentelyapurahojen määrää. Rahoituksen ei tulisi olla pois nykyisestä kulttuurin saamasta rahoituksesta, vaan taiteilijapalkka sen lisäksi.
- reilu taide: Kuvataidekentälle erityisen tärkeä huomio, jossa kuvataiteen rahoituskuoppa näkyy tällä hetkellä. Taiteilijat monelta osin edelleen vastaavat työnsä tekemisen kustannuksia, joten näyttelypalkkioiden maksamista tulisi laajentaa museoista myös muihin näyttelyitä järjestäviin organisaatioihin ja näyttelytilan maksuttomuus taiteilijalle tulisi olla itsestäänselvyys (Taiken kautta kanavoitavien toiminta-avustusten korotukset). Tekijänoikeuskorvausten maksaminen tulisi olla myös alan organisaatioissa ja yhteiskunnassa yleisesti itsestäänselvyys. Taiteilija ansaitsee palkkansa.
- Sosiaalioikeudet: Sosiaaliturvauudistus hyvin kannatettava!!!

Luku 5: Tarjoamme kaikille suomalaisille tasavertaiset mahdollisuudet nauttia kulttuurista.

Mahdolliset huomionne lukuun ja sen toimenpide-esityksiin.

Sivu 24 ja eteenpäin: voisi erikseen mainita, että hyvinvointialueilla, maakunnissa ja kunnissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota kulttuurin ja taiteen saavutettavuuteen. Tämä tarkoittaa vapaan kentän

toimintaedellytysten ja resursoinnin turvaamista, siten että paikallisesti olisi mahdollista tuottaa ja esittää taidetta muuallakin kuin suurissa kulttuurilaitoksissa (joita raporttikin mainitsee olevan harvoissa kunnissa). Ilmaisia kulttuuripalveluita alueellisesti tuottavat, jo olemassa olevat tahot ovat yleisön tuntemia ja niiden pitkäjänteinen toiminta on rikastuttanut monen paikkakunnan elämää vuosikymmenestä toiseen. Joissakin kunnissa (esim. Oulu ja Turku) on tuloksekasta yhteistyötä vapaan kentän kulttuuriorganisaatioiden ja kaupungin välillä. Kulttuuriorganisaatioiden tuntemusta kulttuurista ja omasta toiminta-alueestaan tulisi hyödyntää ja kunnioittaa kunnallisessa asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa, siten että kaupungissa toimitaan dialogissa näiden asiantuntijoiden kanssa. Silloin päätökset perustuvat vankkaan kentän ja sen olosuhteiden tuntemukseen ja mahdollistavat ylätasen kulttuuristrategian kehittymisen vastaavasti.

Harri Henna
Valokuvataiteilijoiden liitto ry